

**Suomi toisena kielenä
(S2)opetus
varhaiskasvatuksessa ja
esiopetuksessa**

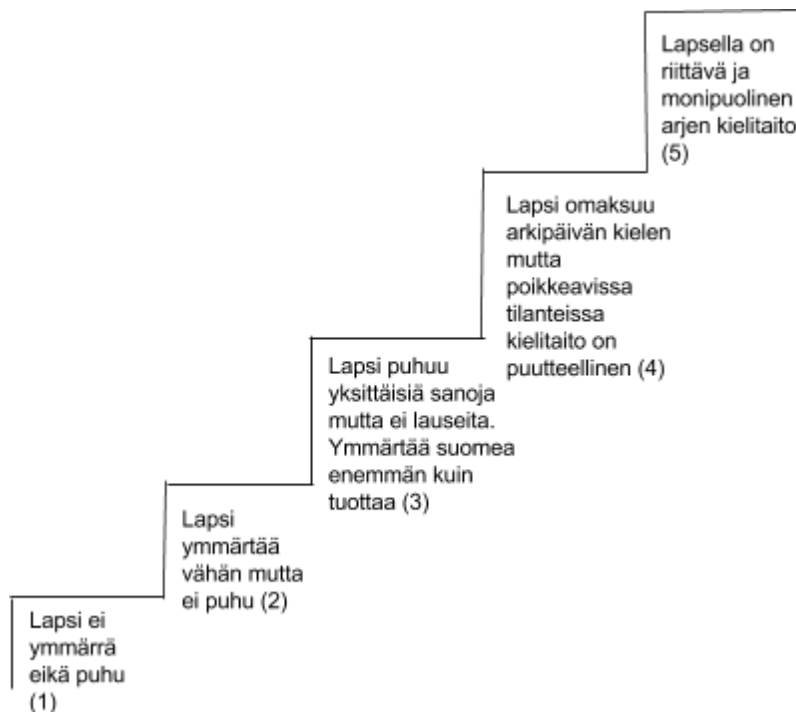
Päivähoidon/esiopetuksen aloitus

Aloituksessa huomioitavat asiat

	ennen aloitusta	1.kk	2.kk	3.kk	4.kk	5.kk	6.kk	Jatkossa (väh. 1 krt./vuosi)
Tutustuminen 2-3 krt. ennen hoidon aloitusta	x							
Lapsen oman äidinkielen arvio		x						x
Aloituskeskustelu ja päiväkodin tilojen ja toiminnan esittely	x	x						
VASU-keskustelu					x			x
Tutustuminen perheen kulttuuriin	x	x	x	x	x	x	x	x
Lapsen ja perheen perehdyttäminen päiväkodin/eskarin arkeen		x	x	x	x	x	x	x
Suomen kielen arviointi						x		x
S2-opetus		x	x	x	x	x	x	x
S2-suunnitelma		Havainnointi	Havainnointi	Havainnointi	Havainnointi	x		x

Lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma/esiopetuksen oppimissuunnitelma ja sen liitteeksi s2-suunnitelma. Lapsen oman äidinkielen osaamista arvioidaan liitteenä 1 olevalla Kysymyksiä lapsen kielenkehityksen selvittämiseksi -lomakkeella. Lomake täytetään yhdessä vanhempien kanssa lapsen päivähoidon/eskarin alkuvaiheessa. Lapsen omaa äidinkieltä tuetaan yhdessä vanhempien kanssa sovittavilla menetelmillä. Tavoitteena on luoda pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Päävastuu lapsen äidinkielen tukemisesta on vanhemmilla. Lapsen oman äidinkielen taito on pohjana suomen kielen oppimiselle.

Toisen kielen kielitaidon kehityksen portaat

Kielen kehityksen tukemisen kämmenmalli

Kielitaidon oppiminen alkaa yleensä ymmärtämisestä. Sitten opitaan puhumaan, käyttämään suomen kielen sanoja ja rakenteita. Lopuksi opitaan lukemaan ja kirjoittamaan suomea. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa pyritään luomaan valmiudet lukemisen- ja kirjoittamisen taitoihin. Kielen oppimisen kaikkia osa-alueita kehitetään ja vahvistetaan.

Sanasto ja rakenne sekä puheen tuottaminen

- esineiden, kuvien ja asioiden nimeäminen
- Havainnoidaan
  - miten lapsi käyttää suomen kielen ilmaisuja
  - miten käyttää yksittäisiä sanoja tai lauseita
  - kysyykö lapsi ja millaisia kysymyksiä
  - onko puheessa eri sanaluokan sanoja
  - miten lapsi ääntää suomen kieltä

Arkipuheen ja käsitteellisen kielen ymmärtäminen

- lapsen reagointi kysymyksiin, ohjeisiin ja pyyntöihin
- vastaako lapsi sanallisesti kysymyksiin
- annetun ohjeen ymmärtäminen (tarvitseeko ohjeen toistamista)
- toimiiko lapsi annetun ohjeen mukaan vai toisten mallista
- pelien sääntöjen ja sanallisten ohjeiden seuraaminen
- aikuisten ja toisten lasten puheen ymmärtäminen
- miten lapsi ymmärtää luettua ja pystyykö jatkamaan tarinaa
- kuinka nopeaa puhetta lapsi ymmärtää

Lukemisen ja kirjoittamisen valmiudet

- visuaalinen erottelukyky
- numeroiden ja kirjainten erottaminen toisistaan
- suomen kielen lukusuunnan hahmottaminen

Kielitaidon kämmenmalli on mukailtu Opetushallituksen teoksesta: Leena Nissilä, Maisa Martin, Heidi Vaarala ja Ilona Kuukka, 2006. Saako olla suomea - opas suomi toisena kielenä opetukseen. Kuva: Papunetin kuvapankki, www.papunet.net, Sergio Palao.

Arviointimenetelmät

Lapsen suomen kielen kehittymistä seurataan kielitaidon eri osa-alueilla. Lapsen kieltä arvioidaan arjen havainnointien kautta sekä erilaisten arviointimenetelmien kautta. Tärkein on kuitenkin arkihavainnointi lapsen päivittäisissä toiminnoissa. Lastentarhanopettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee lapselle kielen kartoitukset loppusyksystä ja loppukeväästä. Lasten kielen arviointiin on käytössä:

- Havainnointi ja dokumentointi
- Kettu-testi (Käytetään monikielisten 3-5-vuotiaiden lasten suomen kielen arviointiin.)
- Pienten Kielireppu esiopetusikäisille, <http://www.espoo.fi/kielireppu>
- Lauran päivä esiopetusikäisille (veoilla 2 kpl, lainattavissa)
- Lumiukko-testi (neuvola tekee 4-vuotistarkastuksessa)
- Esko-kaavake <http://www.moped.fi/materiaali/esko/index.html>

S2 -opetus

Lastentarhanopettaja vastaa s2 opetuksen suunnittelusta ja tavoitteiden toteutumisesta, koko ryhmän henkilökunta osallistuu opetuksen toteuttamiseen. Kaikessa toiminnassa sekä päiväkodissa että esiopetuksessa huomioidaan s2 opetuksen näkökulma. Lapsille järjestetään päivittäin erilaisia kielenkäyttötilanteita ja vahvistetaan ryhmäytymistä ja osallistamista. S2 opetusta toteutetaan suunnitelmallisesti arjen tilanteissa sekä säännöllisissä ohjatuissa toiminnoissa niin yksilötasolla kuin ryhmissä. Päivittäin toteutetaan lapsen tarpeisiin sopivaa kielen opetusta yksilötyöskentelyn (vapaa leikki), pienryhmätoiminnan (esimerkiksi Kili -kerho eli kielen ja liikunnan ryhmäkuntoutusohjelma), koko ryhmän työskentelyn (aamupiirit, laulutuokiot jne.) ja kaikkien arjessa toistuvien tilanteiden kautta (päiväkotiin ja esiopetukseen saapumis- ja lähtemistilanteet, ruokailu, pukeminen, ulkoilu, lepo, siirtymätilanteet, wc käynnit). Tavoitteena on lapsen puhumisen ja ymmärtämisen taidon kehittäminen.

Kielen kehityksen tukemisen muistilistaa ja kielitaidon vahvistamismenetelmiä:

- Sana- ja käsitevaraston kartuttaminen
- Nimeäminen
- Kerronta ja ilmaisu
- Kuva keskustelu
- Sarjoittaminen
- Audiitiivinen hahmottaminen
- Audiitiivinen erottelu
- Audiitiivinen muistaminen
- Suun alueen motorikka

Kuunteleminen

- Kuinka tarkkaavaisesti lapsi kuuntelee, aikuinen voi varmistaa asian esim. kosketuksella
- Aikuinen sanoo lapsen nimen ennen ohjeen antamista. Näin voidaan myös varmistaa, että lapsi kuuntelee.

Puhuminen

- Arjessa tuetaan puhumista rohkaisemalla lasta ilmaisemaan itseään puhuen. Äänteiden muodostumista voidaan tukea esimerkiksi suujumpan avulla. Aikuinen tukee lapsen puheen tuottamista kuvien ja viittomien avulla.

Ymmärtäminen

- Aikuinen puhuu selkeästi ja rauhallisesti ja pilkkoo ohjeita ja asioita pieniin osiin. Yksi ohje kerrallaan. Ymmärtämistä tuetaan myös kuvin ja viittomin.

Kielen rakenne

- Aikuinen on tietoinen omasta puheestaan, puhuu selkeästi ja rauhallisesti. Aikuinen ei huomauta, jos lapsi sanoo sanan väärin vaan korjaa lapsen puheen toistamalla sen itse oikeassa muodossa.

Lapsen kiinnostuksen herättäminen lukemiseen ja kirjoittamiseen

- Innostaminen, osallistaminen, leikki- ja oppimisympäristön kehittäminen

Tulkkaus

Tulkkauksen ohjeet löytyvät päiväkodeista, jotka päivitetään vuosittain pakolaistyöntekijöiden toimesta. Tulkki tulee tilata aloituskeskusteluun, vasu-keskusteluun ja vanhempainiltaan, jos vanhemmilla ei ole riittävä suomen kielen taito. Esim. Kemin kaupungilla on sopimustulkkeja somalin ja arabian kieleen, tulkkauksen voi tilata paikallaolo tulkkauksena tai etätulkkauksena (puhelin- tai videotulkkaus). Muita tulkkeja voi tilata esimerkiksi Polaris Kielipalvelut Oy:n kautta <http://www.polariskielipalvelut.fi/index.php>.

S2 -opetuksen materiaaleja ja vinkkejä (listaa kerätään)

Aamu -suomen kielen kuvasanakirja. Ulla Lappalainen. Opetushallitus.

Avainsanoja S2 Opettajan opas. Marjaana Gyekye, Riikka Kurki, Minna Muukkonen. Sanoma pro oy.

Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Katjamaria Halme, Anita Vataja. Sanoma pro oy.

Mamumuksut - suomea leikki-ikäisille; Natalia Laurila & Hanna Koljonen

Seikkailujen aapinen -suomi toisena kielenä; Kati Lassila, Mari Backman, Kati Salastie (Opettajan opas ja tehtäväkirja)

Helsingin Ota Koppi-ohjelma
<http://www.otakoppi-ohjelma.fi/>

Kili- kieli ja liikunta. Minna Isokoski, Leena Lindholm, Ritva Vepsäläinen, Ritva Lindholm. Kustantaja Early Learning Oy.

Lukuja liikkuen, tavuja touhuten
<http://lukuja-liikkuen.fi/>

Papunet: Pienten päivä kuviksi
<http://papunet.net/materiaalia/pienen-p%C3%A4iv%C3%A4-kuviksi>

S2-linkkivinkit
<http://s2linkkivinkit.blogspot.fi/>

Laulut ja lorut, sadutus

Pelit ja leikit

Suunnitelman mallina on käytetty Ylöjärven varhaiskasvatuksen s2 suunnitelmaa.

Liite 1**KYSYMYKSIÄ LAPSEN KIELENKEHITYKSEN SELVITTÄMISEKSI pvm_____**

Mitä kieltä/kieliä kotona puhutaan? Mikä on yhteinen kotikieli? äidin äidinkieli, isän äidinkieli, lapsen äidinkieli	
Milloin lapsi sanoi ensimmäiset sanat, lauseet? Ääntelikö/jokelteliko paljon vauvana?	
Kuka ja ketkä puhuvat lapsen kanssa äidinkieltä?	
Puhuuko lapsi yhtä hyvin kuin sisaruksensa?	Kyllä Ei
Mitä kieltä sisarukset puhuvat keskenään?	
Puhuuko lapsi vähän vai paljon vanhempien ja muiden kanssa?	Vähän Paljon
Kyseleekö lapsi asioita omalla äidinkielellään vai suomen kielellä?	
Osaako lapsi kertoa puhumalla mitä haluaa?	Kyllä Ei
Tuottaako lapsi usean sanan lauseita? Puhuuko lapsi kieltänne oikein? Tulevatko sanat oikeassa järjestyksessä?	Kyllä Ei
Onko lapsen vaikea lausua oman kielen äänteitä (kirjaimet)?	Kyllä Ei
Onko vanhemmilla vaikeutta ymmärtää lasta? Miten muut sukulaiset ymmärtävät lapsen puhetta? Onko vanhemmat huolissaan lapsen kielestä (ääntäminen, sanavarasto, ymmärtäminen, muistaminen)?	
Onko vierailia aikuisilla vaikea ymmärtää lasta?	Kyllä Ei
Änkyttääkö lapsi?	Kyllä Ei
Millä tavalla lapsi leikkii kotona/ muiden lasten kanssa? Millaisista leikeistä lapsi on kiinnostunut?	

Tapaako lapsi muita omaa äidinkieltään puhuvia lapsia?	Kyllä	Ei
Miten vanhemmat tukevat lapsen äidinkielen kehitystä ja kaksikielisyyttä?		

Keskustellaan auki perheen kanssa myös uskontoon ja kulttuuriin liittyvät asiat esim. ruokailutottumukset, käyttäytymissäännöt ja tavat, hygienia ja pukeutumissäännöt, joita toivotaan otettavan huomioon varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa.

MEIDÄN PERHE

Lapsen nimi _____ Lapsen äidinkieli: _____

Suomeksi (perheenjäsenten nimet)

Perheenjäsen- sanat omalla äidinkielellä

Äiti:

Isä:

Veli:

Sisko:

Tervehdykset ja muut tärkeät sanat suomeksi ja omalla äidinkielellä:

Koti:	Päiväkoti:
Hei:	Kiitos:
Ole hyvä:	Anteeksi:
Hoitoaika:	Sairas:
Wc:	